

Förord

Det är med stor tillfredsställelse som vi i *Nordisk Tidskrift för Allmän Didaktik*s redaktion presenterar ett nummer av tidskriften 2022. En förändring som skett under året är att tidskriften är placerad på en ny webbplats vid *Kungliga bibliotekets* webbplats för tidskrifter. Vi i den nordiska redaktionsgruppen har nyligen haft en diskussion om vilken karaktär artiklarna bör ha. Det är självklart att artiklar med det som idag utgör norm för vetenskapliga artiklar ska publiceras. Men vi har dessutom ambitionen att publicera artiklar som är essäer, debattinlägg eller allmänt resonerande. Anledningen till detta är att vi vill vidga vår läsekrets till att inte bara innefatta forskare utan också lärare och andra som har intresse av undervisningsfrågor.

Läroverksamheten har genom tiderna varit och är alltjämt föremål för ständiga reformer i förhållande till tongivande undervisningsideal och politiska konjunkturen. Den första artikeln publicerad i föreliggande tidskrift (Hansén m.fl., 2015) har fokus på just skiftande dominerande ideal för läroverksamheten i Finland. Finland var mycket tidigt ute med en forskningsbaserad läroverksamhet och denna idé om en utbildning som vilar på vetenskaplig grund har också spridit sig, inte minst till Sverige och har där dominerat utbildning till lärare där under 2000- och 2010-talet. Under senare år har funnits ett särskilt fokus på lärares förmåga till att hantera elever med skolsvårigheter och kopplat till det ett intresse för relationella problematiker. Detta visar sig tydligt genom införande av nya examensmål i svensk läroverksamhet där man inom ramen för utbildning till lärare specifikt examinerar *neuropsykiatriska funktionsnedsättningar* och *identitet, sexualitet* och *relationer*. Samtidigt finns en tydlig vändning mot undervisningspraktik med ökad fokus på metodik och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i läroverksamheten. Ovanstående tendenser till förändringar av läroverksamheten illustreras av respektive bidrag till 2022 års nummer av *Nordisk Tidskrift för Allmän Didaktik*. Numret innefattar studier med fokus på VFU i läroverksamhet samt relationella aspekter av lärares och fritidslärares undervisning.

Liselotte Eek-Karlsson, Ragnar Olsson och **Gunilla Gunnarsson** undersöker elevers uppfattningar om lärares undervisning för att motverka sexuella trakasserier. Utifrån intervjuer med elever framhåller de vikten av att läraren fokuserar på relationella, innehållsliga och processorienterade aspekter i sin undervisning för att motverka sexuella trakasserier. Enligt författarna kan en sådan kombination av didaktiska perspektiv ha en större potential att motverka sexuella trakasserier än en undervisning som enbart fokuserar på förmedling av kunskap om sexuella trakasserier. **Eva Taflin** och **Jörgen Dimenäs** har studerat ämnesläroverksamhetens tilldelade roller i verksamhetsförlagd utbildning genom att intervjua studenter och handledare, samt studera examinationstexter producerade av handledare i samband med en VFU-handledarutbildning. Författarna identifierar fyra roller, som innefattar olika grad av under- och överordning, vilka läroverksamheten kan tilldelas under VFU. De framhåller att studenten under läroverksamhetens gång bör få möjlighet att utvecklas från en mer underordnad roll, som i huvudsak innebär att de är assistenter eller lärlingar, till en roll som i huvudsak innefattar att vara kollega och medforskare, vilket innebär ett större medinflytande. **Harri Pitkäniemi** och **Timo Martikainen** undersöker i

sin studie, som bygger på intervjuer och observationer av lärarstudenter, studenternas upplevda variation av sin självförmåga under genomförandet av en lektion. Författarnas huvudsakliga resultat är att det finns skillnader mellan lärarstudenter i detta avseende, fyra studenter upplevde en variation i självförmåga, medan sex studenter inte upplevde några skillnader i sin självförmåga under olika moment av lektionen. Författarna framhåller att tidigare erfarenhet av framgångsrik undervisning leder till en minskad variation gällande upplevd självförmåga hos studenten. **Jens Gardesten** och **Helena Ackesjö** har studerat fritidshemslärares utsagor om oförutsedda händelser i fritidshemmet, händelser som utgör tillfällen för undervisning av elever. De tar stöd i Aristoteles tids- och kunskapsbegrepp för sin analys och författarna poängterar vikten av en *gemensam uppmärksamhet* vid dessa oväntade undervisningssituationer samt att läraren besitter omdömeskunskap (fronesis) och ämneskunskap (episteme) för att kunna hantera en sådan situation på ett didaktiskt fruktbart sätt som leder till lärande hos eleven. Slutligen, i detta nummer av NoAD, presenterar **Leif Tjärstig** en artikel som snarast får betraktas som en essä, inte minst lämpad att sätta i händerna på nyblivna lärarstudenter som ännu inte har några djupare insikter i den allmänna didaktiken. Tjärstig argumenterar för en bildningsorienterad allmän didaktik, genom att just framhålla bildningsbegreppet som centralt för skolans undervisning. Han lägger dessutom vikt vid autonomi för lärare och elever samt framhåller den pedagogiska takten. Detta utgör, hävdar Tjärstig, sammantaget en bas för att stärka lärarkårens professionella autonomi och kan dessutom ligga till grund för en lärarinitierad praktikinära forskning.

Mattias Börjesson
Huvudredaktör

Silwa Claesson
Ansvarig utgivare